

Survey the State of Knowledge in the teaching of Thai Public Administration.

Kanrawee Wichaipa^{*}

Preechaya Nakfon^{**}

Abstract

The research titled “ Survey the State of Knowledge in the teaching of Thai Public Administration” has the following objectives: 1. To explore the current state of Thai public administration knowledge 2. To study the challenges in the 21st century that affect the public administration’ s knowledge of how to implement. The research is qualitative research using a documentary analysis method, a documentary research method that is related to teaching and learning in public administration that the teaching and learning structure is organized in the faculties, departments, or courses, including a study of academic work and research in public administration in Thailand by scholars of various groups

---

^{*} Lecturer, Dr. , Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand. Email: kanrawee@g.swu.ac.th

^{**} Lecturer, Dr. , Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand. Email: preechayan@g.swu.ac.th

^{***} Received November 10, 2022; Revised November 7, 2022; Accepted December 18, 2022.

by analyzing the content. The results of the research found that: 1. The body of knowledge in Thai public administration the body of knowledge is integrated with other sciences to explain the phenomenon of public administration in an interdisciplinary manner. There is a study aimed at the study of management by the change in the context of development and the creation of participation from all sectors in the administration of the public, private and civil society sectors. 2. Challenges in the 21st century that affect the body of public administration. It was found that the public administration believes that research is a tool for seeking knowledge or a guideline. Solve effective problems in government administration. It is research of the environment and human behavior. Therefore, research is required as a systematic process of seeking knowledge from clear problems. The hypothesis was tested to show the relationship between cause and effect.

Keywords: public administration, cognitive status, road challenges in the 21st century.

การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ด้านการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย

กานต์วี วิชัยปะ *

ปรีชญานันท์ นักพ็อน **

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ด้านการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย” มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน และ 2. เพื่อศึกษาความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์สำหรับวิธีการดำเนินงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเอกสาร วิธีเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ว่ามีการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในคณะ ภาควิชา หรือหลักสูตร รวมทั้งการศึกษาผลงานวิชาการและงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในประเทศไทยของนักวิชาการกลุ่มต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย มีการบูรณาการองค์ความรู้ร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์การบริหารงานภาครัฐอย่างเป็นสหวิทยาการ

---

* อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10110 ไทย Email: kanrawee@g.swu.ac.th

** อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10110 ไทย Email: preechayan@g.swu.ac.th

*** ได้รับบทความ 10 พฤศจิกายน 2565; แก้ไขปรับปรุง 7 พฤศจิกายน 2566; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 18 ธันวาคม 2566

มีการศึกษาที่มุ่งสู่การศึกษาการบริหารงานสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามบริบท การพัฒนาและสร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม และ 2. ความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ทาง รัฐประศาสนศาสตร์พบว่า รัฐประศาสนศาสตร์เชื่อว่าการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ เป็นการวิจัยสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของมนุษย์จึงต้องมีการวิจัยเป็นกระบวนการ แสวงหาความรู้จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

คำสำคัญ : รัฐประศาสนศาสตร์, สถานภาพองค์ความรู้, ความท้าทายในศตวรรษที่ 21

บทนำ

รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีความเป็น “สหวิทยาการ” กล่าวคือ เป็นวิชาที่ว่าด้วยทฤษฎีแนวคิด ตลอดจนหลักการในการบริหารงานภาครัฐที่ใช้ความรู้หลากหลายศาสตร์เข้ามาร่วมพิจารณาในการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายทางนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ ตั้งแต่ ค.ศ. 1887-1968 ซึ่งเป็นยุคหรือช่วงเวลาที่ทำให้ความสำคัญกับค่านิยมทางการบริหารตามหลัก 3E’s คือ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) และประหยัด (Economy) ขณะที่ ในพจนานุกรมเฉพาะ ได้นิยามคำศัพท์ภาษาอังกฤษของ ‘Public Administration’ ว่าเป็น วิชาศาสตร์ หรือ องค์ความรู้ที่มุ่งจัดการดูแลกิจการสาธารณะ ทำให้ส่วนใหญ่เข้าใจว่ารัฐประศาสนศาสตร์ เป็นเรื่องของรัฐบาล และระบบราชการทำหน้าที่เป็นผู้ให้และราษฎรหรือประชาชนมีฐานะเป็นผู้รับเท่านั้น รัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีพัฒนาการตามการเปลี่ยนแปลงของ

สังคมมาโดยตลอด (Ratanaset, 2014) และมีความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารธุรกิจ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความพยายามศึกษาและพัฒนาวิธีการให้มีวิวัฒนาการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงแบบพลวัตในแต่ละกาลสมัย ซึ่งนักวิชาการได้จำแนกพัฒนาการของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เป็น “พาราไดม์” (paradigm) หรือ “กระบวนทัศน์” ออกเป็น 6 กระบวนทัศน์สำคัญ ดังนี้ (Henry, 2010; Kenaphoom, 2015) ซึ่งพาราไดม์ 6 Governance ที่สามารถสะท้อนถึงการนำแนวทางของรัฐประศาสนศาสตร์ได้อย่างชัดเจน เริ่มต้นตั้งแต่ในปี 1990 เป็นการกล่าวถึงการแสวงหาแนวทางบนฐานใหม่ของการทำงานภาครัฐในพื้นที่สาธารณะที่ไม่ได้มีแค่รัฐฝ่ายเดียว ยังมีเอกชน ประชาสังคม รัฐหันมาสร้างความร่วมมือทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นแต่ภารกิจบางอย่างอาจให้หน่วยงานอื่นมาช่วยหรือทำแทน หรือมีลักษณะการปรับบทบาทของรัฐจากการเป็นผู้จัดบริการสาธารณะทั้งหมดให้เป็นผู้ทำหน้าที่กำกับการทำงาน ซึ่งปรากฏขึ้นชัดเจนตั้งแต่ช่วงการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ต่อเนื่องมา อีกทั้งปัจจุบันประเด็นปัญหาสาธารณะมีลักษณะข้ามขอบเขตพื้นที่ ขอบเขตหน่วยงาน ไร้พรมแดน และเส้นแบ่งของการดำเนินกิจกรรมสาธารณะจึงไม่ชัดเจน ส่งผลให้รัฐไม่สามารถเป็นตัวกลางในการจัดการกับปัญหาสาธารณะเพียงหน่วยงานเดียวอีกต่อไป จึงต้องสร้าง “ปฏิสัมพันธ์” (Interaction) ร่วมกันหลายภาคส่วน อาทิ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม ในลักษณะ “เครือข่าย” (Network) ซึ่งพาราไดม์นี้เป็นหลักการสำคัญที่ยังถูกนำมาใช้จนถึงปัจจุบัน

ตั้งแต่อดีตการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์นักวิชาการไทย ได้ถ่ายทอดงานออกมาหลากหลายแง่มุม แต่จากการสำรวจงานเขียนจากนักวิชาการในไทยมากมายนั้น ได้สะท้อนแนวคิดหลักที่นักวิชาการในไทยส่วนใหญ่ยึดหลัก พาราไดม์ 2 พาราไดม์ ที่

กล่าวถึง พาราไดม์ หลักการบริหาร (Principles of Administration) และพาราไดม์ พัฒนาระบบราชการ (bureaucratic development) พาราไดม์แรกเกิดขึ้นราว พ.ศ. 2497 ส่วนพาราไดม์ที่สอง มีจุดเริ่มต้นประมาณ พ.ศ. 2509 ระยะเวลาที่ผ่านมา พาราไดม์ทั้งสองได้รับการพัฒนาเจริญเติบโตมาเรื่อย ๆ และมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ในรายละเอียด (Bowonwattana, 1984) ซึ่งจุดเริ่มต้นการนำรัฐประศาสนศาสตร์มาใช้ เป็นการเรียนการสอน ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 มีการประกาศจัดตั้งคณะรัฐประศาสนศาสตร์ ขึ้นมาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการสนับสนุนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาผ่าน มหาวิทยาลัยอินเดียนาเข้ามาเป็นวิชาการเรียนการสอนในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เพราะเป็นวิชาการบริหารราชการแผ่นดินแบบอเมริกา (American Paradigm of Modern Public Administration) ที่ไม่เคยมีมาก่อน ในระบบราชการไทยเป็นวิชา ว่าด้วยเทคนิควิธีการบริหารงานภาครัฐ ที่ยึดจุดมุ่งหมายของหน่วยงานเป็นหลัก แต่ ต่อมา พ.ศ. 2509 ก็ได้แปลงร่างเป็นสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) เพิ่ม ภารกิจในการให้ความรู้ ให้แก่ข้าราชการรุ่นใหม่ในด้านการพัฒนาประเทศอีกมิติหนึ่ง พร้อมปรับโครงสร้างใหม่เป็น 4 คณะ ได้แก่ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ และคณะสถิติประยุกต์ จากนั้นไม่กี่ปีให้หลังวิชารัฐประศาสน ศาสตร์ในประเทศไทยก็กลายเป็นที่แพร่หลาย จนมีผลงานวิชาการเขียนออกมาเป็น จำนวนมาก (Noranitipadungkarn, 2016)

เช่นนั้นแล้ว รัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีความเป็นศาสตร์ในแง่ที่มุ่งศึกษาทั้ง เนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของรัฐ องค์การและการจัดการ โดยอาศัยเทคนิค วิธีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และมีความเป็นศิลป์เนื่องจากรัฐต้องใช้เทคนิควิธีการ บริหารงานรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดทำบริการสาธารณะ โดยนำความรู้ หลักการ และ ทฤษฎีมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และตอบสนองต่อ เป้าหมายของรัฐและความต้องการของประชาชน ซึ่งอาจสะท้อนได้จากการปรับ

บทบาทภาครัฐ และแนวทางปฏิบัติงาน ตลอดจนการปรับวิธีการศึกษา เนื้อหาหลักสูตร การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จนเป็นที่น่าสนใจว่าการศึกษากิจการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ใน ศตวรรษที่ 21 นั้นจะพบกับความหลากหลายในแนวคิด และการโต้แย้งที่ไม่สิ้นสุด และที่สำคัญก็คือ “ไม่มีหลักการใดที่จะมีความเป็นสากลอีกต่อไป” องค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมานั้นไม่สามารถเป็นแบบแผนหรือชุดของความรู้ที่เป็นเบ็ดเสร็จได้ (Srirongthong, 2020) แต่จำเป็นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

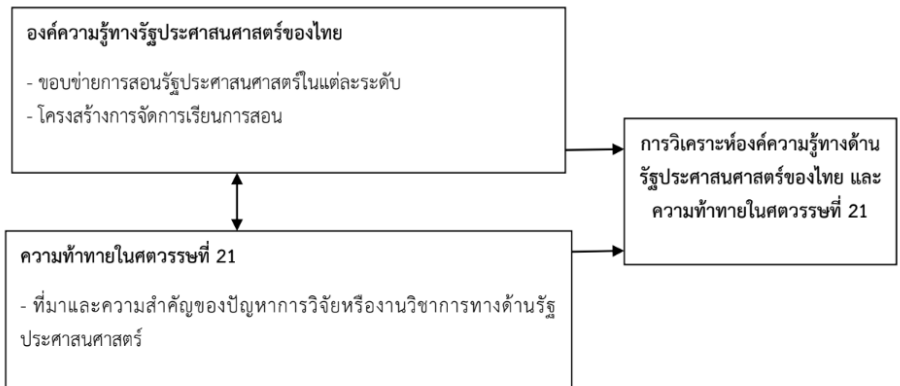
1. เพื่อสำรวจสถานการณ์องค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษา 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ การสำรวจสถานการณ์ขององค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ มุ่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ว่ามีการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในคณะ ภาควิชา หรือหลักสูตรใดในแต่ละระดับที่มีในสถาบันการศึกษาของประเทศไทย ตลอดจนพิจารณาถึงขอบข่ายการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในแต่ละหลักสูตรว่าเป็นไปในลักษณะใด และในส่วนของ การวิเคราะห์ความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย มุ่งวิเคราะห์จากการศึกษาทางวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในประเทศไทยโดยพิจารณาจากที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัยหรืองานวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีใน

ประเทศไทยของนักวิชาการกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งการสำรวจผลงานวิชาการและงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในประเทศไทยของนักวิชาการกลุ่มต่าง ๆ ในช่วงเวลา พ.ศ. 2554-2563

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

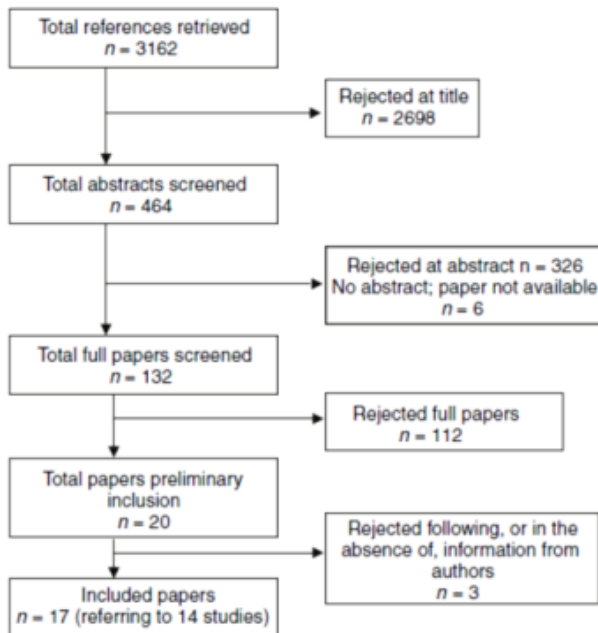
การศึกษาค้นคว้าดำเนินการวิจัยโดยในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดในระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร หรือ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

1) การศึกษาวรรณกรรมและทำการสังเคราะห์ข้อมูล โดยสืบค้นวรรณกรรมจากฐานข้อมูล คือ การจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในคณะ ภาควิชาหรือ หลักสูตรใด ขอบข่ายการศึกษา

ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผลงานวิชาการและงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในประเทศไทย

2) การสังเคราะห์อภิमानนั้น เป็นเทคนิคการวิเคราะห์เชิงการตีความ ซึ่งใช้ข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายๆ เรื่อง ที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน และทำการศึกษาวิจัยที่เสร็จสิ้นแล้ว มาหาข้อสรุปอย่างมีระบบ เพื่อหาข้อสรุปเชิงบูรณาการ นำมาสร้างเป็นกรอบความเข้าใจใหม่ เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในปรากฏการณ์ เฉพาะที่ลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยและสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

ภาพที่ 2 : ตัวอย่างสมมติเพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการสังเคราะห์อภิमानในการคัดเลือกวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ที่มา: Jones (2004)

ผลการศึกษา

1. **องค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย** ศาสตร์ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่นิยมจัดการเรียนการสอนในสายสังคมศาสตร์จะเห็นได้จากมีหลักสูตรทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยอย่างแพร่หลายทั่วภูมิภาคโดยมีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ทั้งหมด 3 หลักสูตร โดยแต่ละมหาวิทยาลัยและหลักสูตรมีความแตกต่างกัน หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการโดยสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1.1 ประเภทและลักษณะของหลักสูตรด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย

1.1.1 **หลักสูตรระดับปริญญาตรี** พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต การจัดการเรียนการสอนในฐานะสาขาหนึ่งของหลักสูตรรัฐศาสตร์ และการจัดการเรียนการสอนในฐานะสาขาหนึ่งของหลักสูตรอื่น

(1) **การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต** จะเป็นในรูปแบบเน้นการจัดการเรียนการสอนอยู่ในขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์เป็นหลัก รายวิชาส่วนใหญ่จะอยู่ ภายในขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นการมุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ กิจกรรมของรัฐที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหาร ทั้งนี้ก็ยังคงมีการบูรณาการร่วมกับวิชาอื่น เพื่อให้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งองค์ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ให้สอดคล้องกับหลักวิชาการและกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันด้วยการพัฒนาคุณภาพ คน และสังคมไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็งและเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนครพนม

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

(2) การจัดการเรียนการสอนในฐานะสาขาหนึ่งของหลักสูตรรัฐศาสตร์ (ด้านรัฐประศาสนศาสตร์) รัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่เป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ มีองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสาขาวิชา การเรียนการสอนจะให้องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์เป็นแกนหลักและวิชาตามขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์จะจัดการเรียนการสอนในสาขาเท่านั้น ทำให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มี ลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และมุ่งเน้นองค์ความรู้ที่รอบด้าน เพื่อพัฒนาองค์การระบบราชการ และเป็นการบริหารงานเป็นไปตามนโยบายทางการเมืองของรัฐหรือต้องมีการใช้หลักวิชาในทางรัฐศาสตร์ในส่วนที่ เกี่ยวกับการเมืองและใช้หลักวิชาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในการบริหารงานจัดทำบริการสาธารณะให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามสถานการณ์สภาพแวดล้อมปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น หลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สาขาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เอกบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

(3) การจัดการเรียนการสอนในฐานะสาขาหนึ่งของหลักสูตรอื่น
การเรียนการสอน จะเน้นความเกี่ยวเนื่องกับหลักสูตร โดยสอนควบคู่ไปกับรัฐประศาสนศาสตร์ การนำเอาความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหาร เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ความจริงที่เกี่ยวกับบุคคลแต่ละคนในหน่วยงานและระบบราชการ การสร้างความเข้าใจ พฤติกรรมของข้าราชการ บุคลากรในการบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุ

เป้าหมายของงานและองค์การ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2 รูปแบบการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงหลักการ แนวทาง วิธีการในการบริหารงาน หรือการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งมีความแตกต่างจากการบริหารงานของภาคธุรกิจเอกชนหลายประการ เช่น กลุ่มเป้าหมายและขอบเขตในการดำเนินงาน ซึ่งการบริหารงานภาครัฐดำเนินงานเพื่อประชาชนทั้งสังคม แตกต่างจากภาคธุรกิจเอกชนที่คำนึงถึงเฉพาะลูกค้าที่จะนำมากำไรมาให้แก่องค์การเท่านั้น โดยรัฐประศาสนศาสตร์ หรือ บริหารรัฐกิจ ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Public Administration” ซึ่งเป็นสาขาวิชาหนึ่งในคณะรัฐศาสตร์ หรือ สังคมศาสตร์ของทุกสถาบัน เช่น คณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ สาขาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ สาขาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะรัฐศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

ส่วนใหญ่แล้วบริหารรัฐกิจ หรือ รัฐประศาสนศาสตร์ จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ หรือ ระบบราชการนั่นเอง รวมทั้งองค์กรของรัฐ เช่น รัฐวิสาหกิจ และองค์กรมหาชนต่างๆ โดยส่วนใหญ่ มัก เน้นเรื่องกรอบแนวคิดด้านการบริหารองค์การและการจัดการ (Organization & Management) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Management) การบริหารงานคลังและงบประมาณ (Fiscal Administration & Budgeting) การบัญชีรัฐบาล (Government Accounting) การวางแผนบริหาร (Administrative Planning) กฎหมายมหาชน (Public Laws) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานภาครัฐ (Public Information System) นโยบายสาธารณะ (Public Policy) การบริหารงานตำรวจ (Police

Administration) และจิตวิทยาองค์การ (Organizational Psychology) ซึ่งการศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลต่อการบริหารรัฐกิจ เห็นได้ ชัดเจนจากกระแสการปฏิรูประบบราชการทั่วโลก ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่ง พยายามแก้ปัญหาของระบบราชการแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงในด้าน ประสิทธิภาพและการให้บริการประชาชนเกิดการปรับปรุงการบริหารราชการอยู่ ตลอดเวลา และมีผลทำให้การจัดองค์การราชการและการบริหารรัฐกิจต้องปรับตัว ทำ ให้แนวคิดและกระบวนการบริหารรัฐกิจของไทยต้องทบทวนและปรับปรุงนสาระสำคัญ ต่าง ๆ ได้แก่ (1) แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารราชการ (2) แนวคิดเกี่ยวกับ ผลประโยชน์สาธารณะ (3) แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ (4) แนวคิดเกี่ยวกับการ บริหารจัดการ (5) แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมการบริหารรัฐกิจ และ (6) แนวคิดเกี่ยวกับ รัฐ ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีผลทำให้การเรียนการสอน รัฐประศาสนศาสตร์ ใน ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนอย่างสอดคล้อง

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยของรัฐในภาพรวมแล้วนั้น การเรียนการสอนรัฐศาสตร์ใน มหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยราชภัฏ การเรียนการสอนรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มักเปิดในคณะรัฐศาสตร์หรือ คณะสังคมศาสตร์ หรือคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และจากภาพรวม แล้ว มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งขึ้นมานาน จะมี การเรียนการสอนทั้งรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ส่วนมหาวิทยาลัยในเขตภูมิภาค หรือมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งใหม่มักมีการเรียนการสอนแต่ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ปัจจุบันภายในการศึกษาด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์นั้น ได้มีการแยก สาขาวิชาที่ศึกษาให้หลากหลายและครอบคลุมยิ่งขึ้น จึงมีหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดขึ้นภายในคณะรัฐศาสตร์ขึ้น เช่น การบริหารงานยุติธรรมการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น ขณะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ จะไม่มีความแตกต่างหลากหลายในการจัดการเรียน

การสอน กล่าวคือ มีเพียงแต่ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็น สาขาในคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ตามปกติ

2. ความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ต่อดังค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์

ผลงานวิชาการ บทความรัฐประศาสนศาสตร์ จากวารสารไทยในฐาน TCI หรือ Thai-Journal Citation Index Center เป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพวารสารไทย ร์ ซึ่งผลงานวิชาการ บทความ รัฐประศาสนศาสตร์ จากวารสาร tci ฐาน1 ตั้งแต่ปี 2554-2563 จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพและอยู่ในฐาน TCI และจะได้รับการ คัดเลือกเข้าสู่ฐานระดับภูมิภาค ACI ซึ่งพบวารสารรัฐประศาสนศาสตร์ ดังนี้

2.1 ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักวิชาการ ผลงานวิชาการ บทความ รัฐประศาสนศาสตร์ของนักวิชาการ พบว่า ผลงานของนักวิชาการไทยส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอสาระตามแนวทางการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่ไข่มิติของเวลาและขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์มาเป็นกรอบหรือแนวทางการศึกษา ซึ่งได้ศึกษาและเขียนผลงานสำคัญตามขอบข่ายที่มีความถนัดและสนใจ ยกตัวอย่างเช่น สัญญา เคณาภูมิ (Kenaphoom, 2014) ได้นำเสนอผลงานวิชาการออกมาหลากหลาย บทความ อาทิ การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยวิธีการจัดการความรู้, การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยการคิดเชิงเหตุผล การสร้างกรอบแนวคิด การวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐประศาสนศาสตร์จากการทบทวนวรรณกรรม เป็นเนื้อสาระตามขอบข่ายแนวคิด และทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ ส่วนบทความวิชาการ สัญญา เคณาภูมิ (Kenaphoom, 2016) ตรงกับขอบข่ายนโยบาย สาธารณะและแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ กระบวนทัศน์ธรรมาภิบาล : กรอบแนวคิดทางการบริหาร การปกครองและ กรอบแนวคิดการศึกษา

นโยบายสาธารณะ เป็นต้น โดยผลงานวิชาการจะสะท้อนแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์อย่างแท้จริง เป็นการตีความ ทบทวน เกี่ยวกับทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ การแสดง ค้นหาลักษณะ และหลักปฏิบัติที่เกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ พยายามพัฒนาทฤษฎีหลักหรือองค์ความรู้หลักที่ใช้ในการอธิบายขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ แต่ยังคงมีสะท้อนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่ซ้อนทับกับองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ มากนัก แต่สะท้อนฐานรากของความเป็นขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นการทบทวนองค์ความรู้เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการ

2.2 ผลงานวิชาการและงานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ผลงานวิชาการ บทความ รัฐประศาสนศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า มาจากองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ถูกพัฒนาจากการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้และอธิบายจากการศึกษางานวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการนำขอบข่ายทางรัฐประศาสนศาสตร์ไปใช้อธิบายการแก้ปัญหาของสังคม การปฏิบัติงานและการบริการสาธารณะต่างๆ จึงเป็นในลักษณะบทความวิชาการที่นำทฤษฎีไปใช้อธิบายจุดสนใจของรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ และแสดงผลการอธิบายการดำเนินงานของภาครัฐและการบริหารงานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ในสถานการณ์ต่างๆ ส่งผลให้องค์ความรู้ของขอบข่ายทางรัฐประศาสนศาสตร์ถูกนำมาพัฒนาทั้งในด้านทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีการบริหารทรัพยากรมนุษย์และแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น ภูริส ภูมิประเทศ (Poomipratate, 2020) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งเป็นการสะท้อนที่ทำให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่ใช้ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้เชิงปรากฏการณ์วิทยา

อภิปรายผล

1. สถานภาพองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน

ด้วยปัญหาสาธารณะที่ซับซ้อนมากขึ้น การบริหารปกครองข้ามพรมแดน (Transnational Governance) การก่อการร้าย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และโรคระบาด รัฐเพียงหน่วยงานเดียวจัดการไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยหลายภาคส่วนมาร่วมมือกัน จึงเป็นที่มาของการปรับเปลี่ยนการบริหารงานภาครัฐ และส่งผลถึงรูปแบบของการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน จึงเป็นที่มาของการศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการในปัจจุบันว่ามีความสอดคล้องกับสิ่งเหล่านี้หรือไม่ หรือมุ่งศึกษาเฉพาะประเด็นซ้ำ ๆ หรือประเด็นล้าสมัย ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 องค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย ศาสตร์ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่นิยมจัดการเรียนการสอนในสายสังคมศาสตร์ จะเห็นได้จากมีหลักสูตรทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยอย่างแพร่หลายทั่วภูมิภาค โดยมี หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ทั้งหมด 3 หลักสูตร โดยแต่ละมหาวิทยาลัยและหลักสูตรมีความแตกต่างหลากหลาย ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการ

1.1.1 การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบคณะ การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบคณะ หลักสูตรจะเน้นรายวิชาบังคับเป็นวิชาที่อยู่ ในขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า ผู้ที่ศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีความต้องการเลือกอาชีพรับราชการหรือเป็นข้าราชการ รวมถึงการทำงานในสายงานวิชาการ ทำให้หลักสูตรการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์การศึกษาจะครอบคลุมถึงหลักสูตรด้านขอบข่าย แต่ยังคงมีความเป็นสหวิชาการที่มีองค์ความรู้อื่นมาเป็นองค์ความรู้เสริมให้แก่ผู้เรียน จากการวิเคราะห์หลักสูตรของทุกมหาวิทยาลัย เอกสารและหลักฐานรายวิชาของแต่ละหลักสูตร ทำให้หลักสูตรการเรียนการสอนรัฐประศาสน

ศาสตร์มีความหลากหลาย ซึ่งจะจัดสรรการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม การเมืองให้อยู่ในส่วนของวิชาเลือก รูปแบบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การจัดการรัฐกิจ) แต่จะเน้นการจัดการรัฐกิจ จึงได้มีการเรียนการสอนในวิชาการบัญชี การเงินเพิ่มเติมในวิชาบังคับ เพื่อการจัดการสมัยใหม่ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ สอดคล้องกับ กระบวนทัศน์ของ Nicholas Henry (Henry, 1980, p.27) รัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่มีเอกลักษณ์โดยมีความแตกต่างจากวิชารัฐศาสตร์ในแง่ที่ให้ความสนใจในการศึกษาถึงโครงสร้างและพฤติกรรมของระบบราชการ รวมทั้งเป็นศาสตร์ที่มีระเบียบและวิธีการศึกษาเป็นของตนเองมีความแตกต่างจากศาสตร์การบริหารในแง่ที่ว่าเป็นวิชาที่ศึกษาเรื่องของการของรัฐที่ไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรเหมือนองค์การธุรกิจเอกชนและเป็นวิชาที่สนับสนุนให้องค์การของรัฐมีโครงสร้าง กลไกการตัดสินใจและพฤติกรรมของข้าราชการที่ถือกุศโลบายให้บริการสาธารณะ

1.1.2 การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบสาขาวิชา/ภาควิชา/ แผนก พบว่า จากการศึกษาส่วนใหญ่การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนจะอยู่ในคณะรัฐศาสตร์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยการสอนที่จัดอยู่ภายใต้คณะรัฐศาสตร์วิชารัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีส่วนสัมพันธ์แนบแน่นกับวิชารัฐศาสตร์ เพราะวิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่มุ่งศึกษาวิจัย เพื่อส่งเสริมให้มีการบริหารงานเป็นไป ตามนโยบายทางการเมืองของรัฐ หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีการใช้หลักวิชาในทางรัฐศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับ การเมืองจากนั้น ใช้หลักวิชาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในการบริหารงานจัดทำบริการสาธารณะให้เกิดความผาสุกและประโยชน์แก่ประชาชน ขณะที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยนเรศวร การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนจะอยู่ในคณะสังคมศาสตร์ ซึ่งการใช้หลักทางสังคมวิทยาทำให้ทราบลักษณะของ

สภาพแวดล้อมในสังคมที่มีอิทธิพลต่อการบริหาร สำหรับหน่วยงานราชการ มีจุดเน้นในเรื่องความต้องการให้บุคลากรทำงานอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดแทรกองค์ความรู้ทางสังคมและคุณค่าทางสังคมของระบบราชการที่เป็นส่วนให้นำมาใช้และยึดถือเป็นคุณค่าในการบริหารราชการอันเป็นประเพณีและคุณค่าทางสังคม รวมถึงสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดี

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก โดยผสมร่วมกับหลายสาขาวิชาที่สามารถเรียนร่วมกันได้ ไม่เพียงแต่เนื้อหาความรู้ของรัฐประศาสนศาสตร์เท่านั้น แต่จะมียุทธศาสตร์ของรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นเนื้อหาที่บรรจุอยู่ให้แก่ผู้เรียนด้วย อาทิ กฎหมายระหว่างประเทศ ศิลปศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ การเมือง เป็นต้น สอดคล้องกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (Wiratniphawan, 2004) แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) และรัฐธรรมนูญฉบับสำคัญที่ลักษณะการเรียนการสอนของรัฐประศาสนศาสตร์ จะมีทฤษฎีรวมถึงวิธีการของสาขาวิชาอื่นๆ มาใช้ ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีรากฐานมาจากสาขาวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคมวิทยา วิทยาศาสตร์ บริหารหรือจิตวิทยา แต่ทั้งนี้แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทยมีมากมาย ตัวอย่างเช่น แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) และตามแนวทางการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา อีกทั้งหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) ได้มีแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน เช่น แนวคิดเกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจหน้าที่และกระบวนการบริหารจัดการ

นอกจากนี้ ปัจจุบันการบริหารรัฐกิจให้ความสำคัญกับคำว่า “Governance” ได้กลายเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุดในแวดวงวิชาการ ทั้งการศึกษารัฐศาสตร์ นโยบายสาธารณะ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และถือว่า

เป็นรูปแบบหรือวิธีการปกครองใหม่ (New ways governing) ที่วางอยู่บนเส้นแบ่งพรมแดนระหว่าง “รัฐ” หรือ “รัฐบาล” กับ “สังคม” ในลักษณะการปฏิสัมพันธ์ผสมผสานระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่นในสังคม เพื่อที่จะจัดการกับปัญหารูปแบบใหม่ หรือใช้วิธีการสร้างสรรค์ในการปกครอง เช่น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในฐานะหุ้นส่วนในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาค ฉะนั้นบทบาทของรัฐในกระบวนการบริหารงานภาครัฐปัจจุบัน จึงมิใช่เพียงกระบวนการปกครอง หากหมายรวมถึงการแสดงบทบาทรัฐในกระบวนการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมร่วมกับตัวแสดงอื่น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายของสังคมร่วมกัน ด้วยเหตุนี้การบริหารปกครอง จึงสะท้อนถึงฐานคิดของทฤษฎีใหม่ ๆ เกี่ยวกับการปฏิรูปภาครัฐ และการปฏิรูปการเมือง ซึ่งก่อรูปและพัฒนาขึ้นจากวิกฤตความศรัทธาที่มีต่อรัฐ และความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Luangprapat, 2020, pp.2-3)

1.1.3 การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ จาก

การศึกษามีการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบ คณะในลักษณะหลักสูตร คือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเดิมที่มีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญเฉพาะภาคเกษตรก็ปรับตัวเองให้เป็นมหาวิทยาลัยรอบด้าน จึงเกิดหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ขึ้นเป็นคณะสังคมศาสตร์ที่ตั้งขึ้นใหม่โดยเปิดสอนวิชาสาขารัฐประศาสนศาสตร์ขึ้นมา มีวิชาพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสารโครงสร้าง การเรียนการสอนในวิชาแกน วิชาบังคับ และวิชาเลือก จะเน้นการสอนตามขอบข่ายกลุ่มองค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งนี้ เนื้อหาเน้นเกี่ยวกับการบริหารในภาครัฐทั้งหมด กล่าวคือ ทั้งระบบราชการและรัฐวิสาหกิจ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มีหลายวิชา เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารองค์การ

การบริหารงานคลังและงบประมาณ การวางแผนและบริหารโครงการ การวางแผนกำลังคน พฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร เทคโนโลยีทางการบริหารนโยบายสาธารณะ และการบริหารรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

2. ความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์

การศึกษาความท้าทายองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์สามารถสรุปได้ว่า ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักวิชาการและระดับบัณฑิตศึกษา โดยวารสารไทยในฐาน TCI หรือ Thai-Journal Citation Index Center เป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพวารสารไทย รายงานข้อมูลเกี่ยวกับวารสารไทยทั้งเชิงปริมาณ /คุณภาพ เช่น การสืบค้น บทความ การอ้างอิงบทความ รายงานค่าดัชนีผลกระทบวารสาร (Journal Impact factor) เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพวารสาร และเผยแพร่ผลงานวิชาการ TC ได้จัดกลุ่ม วารสารเป็น 2 กลุ่มตามเนื้อหาวิชาได้แก่ วารสารสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งผลงานวิชาการ บทความ รัฐประศาสนศาสตร์ จากวารสาร tci ฐาน1 ตั้งแต่ปี 2554-2563 จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพและอยู่ในฐาน TCI และจะได้รับการ คัดเลือกเข้าสู่ฐานระดับภูมิภาค ACI ต่อไป ซึ่งมหาวิทยาลัยมีวารสาร คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐาน TCI สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่ม 1 จากจำนวนวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทั้งหมด 275 รายชื่อที่ปรากฏในฐานข้อมูล TCI ในจำนวนนี้เป็นวารสารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่อยู่ในกลุ่มที่ 1 จำนวน 12 รายชื่อวารสารสาขาสังคมศาสตร์ ซึ่งรัฐประศาสนศาสตร์สามารถบรรจุได้ในวารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอดคล้องกับ เคอร์ลิงเจอร์ (Kerlinger, 1973) ให้ความหมายว่า “เป็นการใช้ข้อมูลในการ ตรวจสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของ

ปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยมีการควบคุมอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ ในที่ประชุม Pan Pacific Science Congress ค.ศ.1961 ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ต้องมีการวิจัยเป็นกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างมีระบบ โดยมีการทดสอบสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในเรื่องนั้น ๆ เพื่อนำไปพยากรณ์หรือสังเกตการเปลี่ยนแปลง เมื่อควบคุมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้คงที่ทางรัฐประศาสนศาสตร์เชื่อว่าการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหา ความรู้หรือแนวทาง แก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ ด้วยความรู้รัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่เป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ มีองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยา มนุษยศาสตร์ จึงทำให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำให้การบริหารงานภาครัฐและฝ่ายปฏิบัติต้องมียุทธศาสตร์ที่รอบด้านในการพัฒนาองค์การ ระบบราชการ การบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสถานการณ์ สภาพแวดล้อมปัจจุบัน จึงทำให้ผลงานวิชาการบทความทางรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Science) เป็นการวิจัยสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางสังคม การอยู่ร่วมกันทางสังคม วัฒนธรรม พฤติกรรม เป็นต้น ผลงานวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยเฉพาะระเบียบวิธีวิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดปัญหาในการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตั้งสมมติฐานการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่ม ตัวอย่าง การออกแบบการวิจัย การสร้างมาตรวัด การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล เพียงแต่เนื้อหาสาระและขอบเขตที่ศึกษานั้นแตกต่างกันตามลักษณะของศาสตร์ที่ ศึกษา

3. การอภิปรายผลการศึกษสถานภาพองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน

3.1 การวิเคราะห์องค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของไทย

รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นสหวิทยาการที่มีขอบเขตกว้างขวาง แต่ วิชาการรัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะสำคัญที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์อยู่อย่างน้อย 5 ประการ คือ หนึ่ง เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และ นโยบายสาธารณะที่เป็นผลผลิตของระบบการเมือง สอง เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล และกฎหมายของรัฐ สาม เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับองค์การและทฤษฎีองค์การที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับข้อที่สี่ คือ เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการ สุดท้าย คือ เป็นวิชาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมส่วนรวม รับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าการ มุ่งเน้นที่กำไร หากวิชาใดมีเนื้อหาสาระครบทั้งห้าประการนี้ ถือได้ว่าเป็นรัฐประศาสนศาสตร์ที่สมบูรณ์และเป็นรัฐ ประศาสนศาสตร์เพื่อสังคมส่วนรวมที่ครอบคลุม ครอบคลุม และสมบูรณ์แบบ (Photisawang, 2011) โดย เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธ์ (Bunyaratphan, 2013) ในประมวลสาระชุดวิชา แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อธิบายว่า ขอบเขตการศึกษาของรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นที่สนใจ อาจแบ่งตามขอบเขตตามหัวข้อต่างๆที่รัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสนใจอย่างน้อยในห้าด้านใหญ่ๆ ประกอบด้วย 1) นโยบายสาธารณะ เป็นการตัดสินใจของรัฐเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะทำอะไรหรือมีการทำกิจกรรมอะไรซึ่งล้วนมีผลกระทบ ต่อสาธารณะและประเทศ โดยให้ความสำคัญกับเรื่อง การเกิดขึ้นของนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบายสาธารณะ 2) วิทยาการจัดการเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเชิงปริมาณเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์วางแผนตัดสินใจแก้ปัญหา 3) ทางเลือกสาธารณะ ซึ่งให้ความสนใจการใช้ตัวแบบเชิงเหตุผลเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจกำหนดนโยบายโดยพิจารณาถึงทางเลือกสาธารณะที่เกี่ยวกับสินค้าและบริการ

สาธารณะ เช่น การตัดสินใจลงทุนของภาครัฐ การตัดสินใจเกี่ยวกับสินค้าสาธารณะที่ภาครัฐจะต้องรับผิดชอบการผลิตและดำเนินการเอง 4) การบริหารการพัฒนา เป็นการบริหารเพื่อการพัฒนาตลอดจนสมรรถนะทางการบริหารเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยการสร้างองค์ความรู้และนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารแผนงานโครงการของรัฐให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ทั้งต่อความต้องการของประชาชนและการพัฒนาประเทศ และ 5) การจัดการภาครัฐ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดการจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินการและบริหารภาครัฐด้วย

จากสถานภาพองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของไทยในปัจจุบันนั้น สอดคล้องกับงานของ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (Noranitipadungkarn, 2016) วิชา รัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดินหรือการทำหน้าที่ของ “รัฐ” เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและเพื่อความผาสุกของประชาชน วิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชา วิทยาศาสตร์ทางสังคมเชิงประยุกต์ (Applied Social Science) คือ การเสนอหลักการและวิธีปฏิบัติงานของ ข้าราชการที่ส่งผลดีที่สุด (Best way) แก่ ประชาชนผู้รับบริการ และแก่การที่ข้าราชการจะช่วยประเทศได้ เจริญก้าวหน้าอย่างมี คุณภาพและรวดเร็วที่สุด สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ยศธร ทวีพลและคณะ (Thaweponet al, 2017) เรื่อง ทิศทางของพัฒนาการแห่งศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ มีการปรับปรุงขอบเขตการศึกษาทิศทางของพัฒนาการแห่งศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเติมเต็มแนวคิดทฤษฎี มีการเปลี่ยนแปลง ขอบเขต การศึกษาในแต่ละกลุ่มและเกิดการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ประชาชน ข้าราชการ นักการเมือง เป็นต้น ยังคงมีตัวแปรของการศึกษาที่ไม่ แตกต่างกันมากนัก ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาจึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์นั้น ในลักษณะที่มีนัยสำคัญบางประการต่อพัฒนาการ

แห่งศาสตร์ รวมถึงมีประเด็นการบริหารงานภาครัฐบางประเด็นซึ่งไม่ถูกนำมาศึกษาอย่างแพร่หลาย แต่พบว่ามีความสำคัญในการเข้ามาสร้างอิทธิพลต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับบริบทการบริหารงานภาครัฐในปัจจุบัน ขณะที่ งานของ อธิติชัย สีดา (See-dam, 2021) กล่าวถึง ความรับผิดชอบได้การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มีการวัดและตรวจสอบที่ สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และควบคุมปัจจัยภายนอกเช่นเดียวกับแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (OPA) แต่มี ความแตกต่างที่สำคัญ คือ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้นมองว่ารัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิมนั้นไร้ประสิทธิภาพ เพราะเน้นที่ การควบคุมปัจจัยนำเข้ามากกว่าผลลัพธ์ ในขณะที่ความรับผิดชอบได้ Osborne and Gaebler กล่าวว่า เพราะระบบราชการไม่ได้ทำการวัดที่ผลลัพธ์การจัดบริการสาธารณะ จึงไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร จุดเน้นของความรับผิดชอบของการจัดการภาครัฐแนวใหม่จึงอยู่ที่มาตรฐานผลการปฏิบัติงานและ ผลลัพธ์เป็นสำคัญเน้นความรับผิดชอบต่อลูกค้า (customers) ในแต่ละบุคคลในผลประโยชน์ ส่วนตน (self-interest) นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบได้ที่สำคัญ คือ NPM เน้น ความพึงพอใจของลูกค้า การประหยัดต้นทุน การเน้นการตอบสนองต่อผู้ถือหุ้น แต่แนวคิด NPM ก็ถูก โจมตีในเรื่องจริยธรรม การไม่อยู่ภายใต้ขอบเขตกฎหมายมหาชน ทำให้ขัดต่อแนวทางของประชาธิปไตยและหลักความรับผิดชอบได้ ในส่วนของแนวคิด การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) นักบริหารรัฐกิจให้ความสนใจในเรื่องความ รับผิดชอบได้ มากกว่าเรื่องของการตลาด และควรให้ความสนใจต่อเรื่องของกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ค่านิยมของชุมชน บรรทัด ฐาน ค่านิยมทางการเมือง มาตรฐานวิชาชีพ และผลประโยชน์ของพลเมือง นอกจากนี้ NPS ยังให้ความสำคัญ ต่อทั้งการให้ความ รับผิดชอบภายใต้แนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย และ ความรับผิดชอบต่อการบริหาร (administrative responsibilities) โดยปฏิเสธ

ความคิดของการวัดแบบง่าย ๆ ที่วัด เพียงประสิทธิภาพและมาตรฐานแบบการตลาดที่วัดและตอบสนองต่อพฤติกรรมของลูกค้าเท่านั้น

3.2 แนวทางการนำเสนอความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์

1) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งแรงผลักดันต่อวิถีชีวิตของผู้คน สังคม และเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนไปในอัตราเร่งเร็ว เพื่อสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเท่าทัน ขณะที่โครงสร้างและแบบแผนการทำงานแบบเดิมกลับดำรงอยู่ ด้วยความเร็วที่เชื่องช้ากว่าและบางครั้งยังหยุดนิ่งเนื่องด้วยข้อจำกัดด้านระเบียบข้อบังคับทางกฎหมายความรู้ สมดุลในการบริหารงานสาธารณะให้ทันต่อพัฒนาการของโลก จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เพื่อเป็นการปฏิวัติทางสังคม ทำให้หน่วยงานราชการที่เป็นสถาบันหลักในการ บริหารงานสาธารณะ

2) การปฏิรูปภาครัฐอย่างมีธรรมาภิบาล ศตวรรษนี้องค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์กำลังถูกท้าทายจากตัวแสดงทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน รวมถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่ต้องการเข้ามามีบทบาทเชิงกระบวนการนโยบาย เช่น การส่งมอบบริการสาธารณะ รวมถึงการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ภายใต้ฐานคิดทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice Theory) ที่เชื่อว่าการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล จะเข้ามาชดเชยให้การบริหารรัฐกิจที่เคยไม่มีความชัดเจนในเรื่องการตัดสินใจนโยบาย (Mongkolpitaksuk, 2012) ทำให้จึงมีการเรียกร้องให้ภาครัฐดำเนินการด้วยความโปร่งใสมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น

ขณะที่นักวิชาการของไทยอย่าง พิทยา บวรวัฒนา (Bowonwattana, 2010) ก็ได้นำเสนอองค์ความรู้ทางรัฐประศาสน ศาสตร์ จึงเสนอให้มีการบูรณาการเป็นชุมชนโลกในการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ โดยสนับสนุนให้การประชุม 86 Minnow brook

ครั้งที่สาม ปี.ศ. 2551 เป็นจุดพลิกผันเนื่องจากได้อาศัยความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการใช้อินเทอร์เน็ตสนับสนุนในรูปแบบ Videoconferencing และการใช้ E-mail สื่อสาร ระหว่างผู้เข้าร่วมงานกับผู้จัดงาน โดยได้เสนอว่าให้การจัดประชุม Minnow brook ครั้งที่สี่ พ.ศ. 2571 การมีส่วนร่วมจากนักวิชาการไม่เฉพาะชาวอเมริกันและกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางสำหรับการสื่อสารแต่ ข้อเสนอนี้เกิดขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2553 ถือเป็นเหตุการณ์ที่ก้าวกระโดด เพราะช่องว่างระหว่าง 18 ปีอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต ดังที่กระบวนการทัศน์ของอุตสาหกรรม 4.0 มีความท้าทายต่อการบริหารภาครัฐแทบทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำ Big Data มาวิเคราะห์และประมวลผลในเรื่องเฉพาะให้มากขึ้น ทั้งยังรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อาจทำให้เกิดผลกระทบอื่นตามมาทั้งในเชิงสถาบัน โครงสร้างและนโยบายการบริหาร ตัวอย่างการ บริหารภาครัฐไทยเผชิญปัญหานี้ เห็นได้จากหนังสือ Public Administration in Southeast Asia: Thailand, Philippines, Malaysia, Hong Kong, and Macao และ The Ashgate Research Companion to New Public Management มีบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการปฏิรูป จึงมีข้อสังเกตต่อความยืดหยุ่นและปรับตัวได้แต่จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด เนื่องจากบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประสบกับการทำให้เป็นสมัยใหม่ตามที่ประเทศเจ้าอาณานิคมออกแบบระบบการบริหารภาครัฐไว้แต่ถูกปกครอง ส่งผลให้ไม่เน้นการมีส่วนร่วมและก็ได้ตระหนักถึงสิทธิและความเป็นพลเมือง (Okoth, 2015; Cheung, 2011; Berman, 2010)

นอกจากนี้ การประชุมที่ Minnowbrook ประเด็นสำคัญคือ ผลจากการประชุมทำให้ได้ทิศทางและจุดเน้นของวิชาการบริหารรัฐกิจใหม่ และข้อเรียกร้องในการเปลี่ยนแปลงแนวทางของบริหารรัฐกิจ ในที่ประชุมเรียกชื่อว่า New Public Administration Movement หรือ “ขบวนการเคลื่อนไหวบริหารภาครัฐแนวใหม่”

มุ่งหวังให้นักบริหารรัฐกิจคำนึงถึงความเสมอภาคของพลเมือง เน้นย้ำค่านิยมของความเป็นประชาธิปไตย และให้ความสำคัญเรื่องจริยธรรมทางการบริหาร ความพร้อมในการถูกตรวจสอบได้ และหน้าที่ของนักบริหารรัฐกิจต้องเป็นตัวแทนของความแตกต่างหลากหลายในสังคม และต้องช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของสังคมได้ รวมถึงข้าราชการต้องมีบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

สุดท้ายนี้ ความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ขององค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งถูกท้าทายด้วยสภาวะแวดล้อมของสังคมและความแปลกใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการศึกษาทั้งนักวิชาการ นักศึกษาหรือจากกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงในระบบการทำงานแบบข้าราชการที่เริ่มมีเรื่องเทคโนโลยีและความหลากหลายของเครือข่ายที่เพิ่มเข้ามา ซึ่งจะกระทำเช่นนั้นได้ นักวิชาการ นักปฏิบัติการ ตลอดจนรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นจะต้องทบทวนความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน ต้องมาทบทวนถึงสถานภาพของรัฐประศาสนศาสตร์ในรูปแบบใหม่ยิ่งขึ้นในฐานะเป็นสหวิทยาการที่มีขอบข่ายเนื้อหาสาระกว้างขวาง โดยเฉพาะองค์ความรู้แบบดั้งเดิมที่เชื่อว่าสาธารณะ (Public) หมายถึงรัฐบาลไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญกับภาคส่วนอื่น ๆ นอกภาครัฐในฐานะตัวแสดง กลไกความร่วมมือ การประสานสัมพันธ์ในกระบวนการต่าง ๆ ทางนโยบาย การบริหารงานและการแก้ปัญหาการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งตามขอบข่ายของความสัมพันธ์กับรัฐประศาสนศาสตร์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานภาครัฐตามความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเฉพาะมุ่งเน้นเรื่องการบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนาการนำแนวคิดต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดผล ซึ่งน่าจะเป็นเป้าประสงค์เดียวกับรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นการศึกษาที่เชื่อมโยงต่อสภาพแวดล้อมพัฒนาตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ควรมีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานของ ภาครัฐไทย เพื่อให้ศาสตร์ของรัฐประศาสนศาสตร์นั้น มีการทบทวนและขับเคลื่อนไปอย่างพร้อมการปฏิบัติต่อ สภาวะแวดล้อมความเป็นจริงและการเคลื่อนไหวของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2. รัฐบาลและมหาวิทยาลัยควรมีการบูรณาการกันรูปแบบภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุนและส่งเสริม ทางวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ให้มากขึ้น เพื่อให้มหาวิทยาลัยต่างๆ การเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ต่อการศึกษาให้แก่ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้และนำไปปฏิบัติได้จริงในการปฏิบัติงานและเพื่อให้เป็นประโยชน์ของผู้เรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มหาวิทยาลัยควรมีความร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมกิจกรรมและองค์ความรู้ อาทิเช่น ภาครัฐควรให้การสนับสนุนทางด้านสทกิจในการเรียนการสอนด้านรัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม มีความตกลงชัดเจนในการสนับสนุนการเรียนการสอนรายวิชาในเรื่องนี้ เพื่อให้หันเหใส่ใจต่อการนำองค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ไปปฏิบัติใช้ต่อการประกอบการทำงานและเพื่อให้เท่าทันต่อการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยมีภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน

2. นักศึกษาควรมี คี ษาข้อมูลหลัก สูตร การเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ให้ดีก่อนว่า ลักษณะการเรียนการสอนตรงต่อความต้องการในการประกอบอาชีพในอนาคตหรือไม่ เพื่อประกอบการตัดสินใจเข้าศึกษา ลดปัญหาการสนับสนุนโดยการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ไม่มีคุณภาพ เพื่อความรู้และประโยชน์ของตนที่จะได้รับ

บรรณานุกรม

- Allio, L. (2014). **Design Thinking for Public Service Excellence**. Retrieved May 30, 2017, from <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/capacitybuilding/global-centre-for-public-service-excellence/DesignThinking.html>
- Berman, E. (2010). Public Administration in Southeast Asia: An Overview. In Berman, E. M. (Ed.), **Public Administration in Southeast Asia: Thailand, Philippines, Malaysia, Hong Kong, and Macao** (pp. 1-25). Boca Raton: CRC Press.
- Bowonwattana, P. (2010). **Public organization theory**. (12th printing). Bangkok: Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.
- Bowonwattana, P. (1984). **Worldviews of Thai academics in public administration**. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Bunyaratphan, T. (2013). **Principles of good governance of good governance, 10 elements**. Retrieved May 30, 2017, from <http://www.drmanage.com>
- Charnnarong, C. (2020). "A Guideline to Study Development of Public Administration." **Political Science and Public Administration**, 11(1): 115-140.
- Cheung, A. B. L. (2011). **NPM in Asian Countries**. In T. Christensen & P. Laegreid (eds.), *The Ashgate Research Companion to New Public Management* (pp. 131-144). Burlington: Ashgate.

- Chiangchana, N. (2007). **Research Synthesis in Music Education: Meta-analysis and Content Analysis**. (Master's Thesis) Chulalongkorn University.
- Dokthaisong, B. (2019). **Disruptive public administration**. Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Glass, G. V. (1976). “Primary secondary and meta-analysis of research.” **Educational Researcher**, 5(10): 3-5.
- Henry, N. (1975a). **Public Administration, and Public Affairs**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Henry, N. (1975b). “Paradigms of Public Administration.” **Public Administration**, 35(4): 378-386.
- Henry, N. (2009). **Public Administration and Public Affairs**. (11th edition) Pearson Education, Inc.
- Kenaphoom, S. (2014). “Format for writing a research concept framework. Management: A format for writing a research concept on management.” **Journal of Maha Sarakham Rajabhat University (Humanities and Social Sciences)**, 8(3): 33-42.
- Kenaphoom, S. (2015). “Evolution and Scope of Public Administration.” **Chophayom Journal**, 26(2): 267-294.
- Kenaphoom, S. (2016). “Conceptual framework for studying public policy.” **Nakhon Sawan Rajabhat University Social Science Academic and Research Journal**, 11(33): 1-16.

- Kerlinger, (1973). **Multiple Regression in Behavioral Research**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kuhn, T. S. (1970). **The Structure of Scientific Revolution**. (2nd edition) Chicago, Illinois: The University of Chicago Press.
- Luangprapat, W. (2020). **Governance based on cooperation: The state of a decentralized society Fragmentation in the public administration system and seeking new models for driving the state's mission**. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Mongkolpitaksuk, U. (2012). “Public Administration: Government Administration in the 21st Century Public Governance.” **Rompruek Journal Krirk University**, 30 (3): 176-180.
- Noranitpadungkarn, C. (2016). “Public Administration in Thailand: Its Birth Expansion and Thoughts on the Future.” **Journal of Public Administration and Politics**, 5(1): 198 - 210.
- Noranitphadungkarn, C. (2018) “Public administration in Thailand: theory and practice.” **Journal of Public Administration and Politics**, 7(2): 197-203.
- Nyhan, R. C. (2007). “Changing the Paradigm: Trust and its Role in Public Sector Organization.” **The American Review of Public Administration**, 30(1): 87-109.
- O'Flynn, J. (2007). “From New Public Management to Public Value: Paradigm Change and Managerial Implications.” **Australian Journal of Public Administration**, 66 (3): 353-366.

- Okoth, S. (2015). A Review of State of the Art of Public Administration in Western Academic: Lesson for the Gulf States. **Middle East Review of Public Administration**, 1(1): 1-20.
- Osborne, D. & Gaebler, T. (1992). **Reinventing Government**. New York: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Osborne, S. P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment? In Osborne, S. P. (Ed.) **The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance**. London: Routledge.
- Photisawang, P. (2011). "Scope and characteristics of public administration knowledge in brief." **political journal Administration and Law**, 3(1): 115-142.
- Phomrin, N. (2009). **The Evolution of Thai Public Administration Paradigms 1955-2008**. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Phupapawat, P. et al. (2020). Guidelines for participation in activities that promote democracy among students of Surin Rajabhat University. **Journal of Human Social Studies**, 18(3): 102-103.
- Phusee-an, S. (2005). "Meta-analysis: Principles and Practices." **Journal of Educational Measurement**, 1(1): 86-98.
- Ponkaew, N. (2011). **Synthesis of Research on Conflict Management in the Education System during 1999- 2011**. (Master's Thesis) Naresuan University.

- Poolsuwan, S. (2011). **Meta-analysis: Knowledge Creation from Research**. Bangkok: Office of the National Research Council of Thailand.
- Poomipratate, P. (2020). “Participatory Guidelines on Activities Promoting Democracy Practices of Surindra Rajabhat University Students” **Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)**, 18(3): 101–129.
- Ratanaset, W. (2014). **Public Administration of Citizens**. King Prajadhipok's Institute: Nonthaburi.
- See-dam, I. (2021). “Public administration in a network format and its use in Thailand.” **Journal of Administrative and Management Innovation**, 9(3): 95 -106.
- Srirongthong, P. (2020). “A variety of New Public Management concepts and the Future of Public Management.” **Journal of Chandrakasemsarn**, 26(1): 31-44.
- Suphachakwathana, W & Puttaraksa, W. (2018). **On theories political science and public administration**. (2nd Edition) Phitsanulok: Naresuan University Press.
- Tantrajin, P. et. al. (2016). “Human Capital: Human Resource Development in the 21st Century.” **Suthiparitas Journal**, 30(special issue): 119.
- Thaweepon, Y. et al. (2017). “Development of the science of public administration during the period of administration separating from

politics towards a new style of governance: strategic analysis.”

Journal of Politics and Governance, 7(3): 211-231.

Wichianpanya, P. (2004). **Knowledge Management: Fundamentals and Applications**. Bangkok : Thammamon Printing.

Wirachchai, N. (2002). “ Linking the body of knowledge from research through meta- analysis. ” **Journal of Research Methodology**, 15(3): 296-322.

Wirachchai, N. (2008). **Synthesis of research on the quality of Thai education: a meta-analysis**. Bangkok: Chulalongkorn University.

Wiratchai, N. (1999). **Meta-analysis**. Bangkok: Nichin Advertising.

Wiratniphawan, W. (2004) . **Public administration concepts in the Constitution of the Kingdom of Thailand (1997) and important constitutions**. Bangkok: Rule of law.